

Sygn. akt V KZ 26/18

POSTANOWIENIE

Dnia 7 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras

w sprawie **W. M.**

o wznowienie postępowania

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 7 czerwca 2018 r.

zażalenia skazanego

na zarządzenie upoważnionego sędziego Sądu Apelacyjnego w P.

z dnia 19 kwietnia 2018 r., sygn. akt II AKz .../18

o odmowie przyjęcia zażalenia

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 13 marca 2018 r. w przedmiocie przyznania wynagrodzenia obrońcy za sporządzenie opinii o braku podstaw do złożenia wniosku o wznowienie

na podstawie art. 430 § 1 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

zażalenie pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 13 marca 2018 r. Sąd Apelacyjny w P. na podstawie art. 626 k.p.k. w zw. z art. 17 ust 4 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016 r. (Dz.U. poz. 1714) zasądził wynagrodzenie obrońcy za sporządzenie opinii o braku podstaw do złożenia wniosku o wznowienie, nadto zwolnił skazanego od uiszczenia kosztów obrony. Odpis postanowienia doręczono skazanemu wraz z pouczeniem o możliwości zaskarżenia go w trybie art. 426 § 2 k.p.k. (por. k. 4900).

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł W. M. podnosząc zastrzeżenia, co do sposobu wykonywania obowiązków przez przydzielonego mu obrońcę z urzędu, nadto nie zgodził się ze stanowiskiem obrońcy w przedmiocie braku podstaw do wznowienia postępowania. Zarządzeniem z dnia 26 marca 2018 r. na podstawie art. 530 § 2 k.p.k. oraz 545 § 1 k.p.k. wobec nie usunięcia braku formalnego, odmówiono przyjęcia wniosku o wznowienia złożonego osobiście przez skazanego. Z kolei, zarządzeniem z dnia 19 kwietnia 2018 r. zdjęto z wokandy termin wyznaczonego posiedzenia w przedmiocie rozpoznania zażalenia na postanowienie z dnia 13 marca 2018 r., a na podstawie art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 425 § 3 k.p.k. wydane zostało tego dnia zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia wobec jego niedopuszczalności, wynikającej z braku gravamen, w układzie, w którym skazanego zwolniono od kosztów tego postępowania. Odpis ww. zarządzenia doręczono skazanemu wraz z pouczeniem o terminie i sposobie zażalenia (art. 429 § 2 k.p.k.), do którego rozpoznania wskazano Sąd Najwyższy.

Na powyższe zarządzenie zażalenie wniósł W. M., po raz kolejny wskazując argumenty świadczące, w jego ocenie, o niesolidności obrońcy sporządzającego opinię, czego konsekwencją jest oczywista niezasadność wypłaty wynagrodzenia wyznaczonemu w sprawie obrońcy.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Zażalenie skazanego przedstawione przez Sąd Apelacyjny w P. nie może zostać rozpoznane, albowiem wydane zarządzenie nie podlegało zaskarżeniu. Na wstępie trzeba przypomnieć, że zaskarżone zarządzenie zostało wydane w toku postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania, po tym jak wyznaczony obrońca z urzędu nie stwierdził podstaw do sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania (opinia obrońcy z urzędu). To, że formalnie nie został skutecznie złożony wniosek o wznowienie postępowania, który spełniał by warunek z art. 545 § 2 k.p.k., nie ma w tym układzie znaczenia, albowiem złożony przez skazanego wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu w celu sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania inicjuje jednocześnie postępowanie o wznowienie postępowania; tylko na takim etapie postępowania może być prowadzona procedura wyznaczenia obrońcy z urzędu (art. 84 § 3 k.p.k.). Zatem to właśnie na etapie postępowania o wznowienie postępowania wydane zostało

postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia dla ustanowionego z urzędu obrońcy, który w swojej opinii nie stwierdził podstaw do sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania. Postanowienie to nie zostało wydane w postępowaniu odwoławczym, ale w toku postępowania nadzwyczajnego – w postępowaniu wznowieniowym. Postępowanie wznowieniowe ma zaś co do zasady jednoinstancyjny charakter a rozdział 56 k.p.k. nie przewiduje odesłania do odpowiedniego stosowania przepisów odwoławczych, z wyjątkiem tych wymienionych w art. 545 § 1 k.p.k. (postanowienie SN z dnia 12 października 2010 r., III KO 68/09, LEX nr 843484). Błędem było wobec tego pouczenie skazanego, że na postanowienie to – w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach – przysługuje mu zażalenie na podstawie art. 426 § 2 k.p.k. (k. 4900). Przepis art. 426 § 2 k.p.k. dotyczy bowiem wymienionych orzeczeń wydanych przez sąd odwoławczy, a nie sąd wznowieniowy. Sąd Apelacyjny w P. był zaś sądem właściwym do procedowania w kwestii wznowienia postępowania i nie rozpoznawał żadnego środka odwoławczego (byłby takim sądem w przypadku wydania przez prezesa sądu okręgowego zarządzenia w trybie art. 429 § 1 k.p.k. o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania – por. wywód poniżej). Wytknąć należy także i to, że przecież postanowienie z dnia 13 marca 2018 r. nie kończyło postępowania o wznowienie postępowania, a wobec tego, nieuprawnione było orzeczenie w pkt 2 postanowienia o zwolnieniu skazanego od uiszczenia kosztów obrony (art. 626 § 1 k.p.k. w zw. z art. 639 k.p.k.). Na skutek tego błędnego pouczenia zażalenie wniósł skazany, a odmowa przyjęcia tego zażalenia wynikała z przyjęcia poglądu, iż nie ma on uprawnienia (*gravamen*) do zaskarżenia postanowienia, skoro właśnie zwolniono go od kosztów tego postępowania, a rozstrzygnięcie w pkt 1 postanowienia dotyczy tylko Skarbu Państwa oraz wyznaczonego z urzędu obrońcy. Rzecz jednak w tym, że odmowa przyjęcia zażalenia z powodu braku *gravamen* powinna być poprzedzona ustaleniem, czy w ogóle na takie postanowienie przysługuje środek odwoławczy. W przypadku badania *gravamen*, chodzi przecież o wykazanie, że strona lub inna osoba formalnie **uprawniona przez przepisy prawa do wnoszenia środka odwoławczego** może to swoje prawo *in concreto* skutecznie zrealizować. Będzie to miało miejsce, gdy określone rozstrzygnięcie lub ustalenie, narusza jej prawo lub

szkodzi jej interesom. Warunkiem badania takiego uprawnienia jest zatem istnienie ustawowego trybu wniesienia środka odwoławczego. W sprawie tej, niestety, nie wykazano najmniejszego zainteresowania tym, w jakim trybie wydawane jest postanowienie i tym, czy na takie postanowienie przysługuje środek odwoławczy. Niestety, także Sąd Najwyższy w sprawie IV KZ 77/10 nie skontrolował tego, czy na postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia obrońcy z urzędu za sporządzenie opinii o braku podstaw do wznowienia postępowania, przysługuje zażalenie (por. postanowienie z dnia 30 grudnia 2010 r., LEX nr 843935). Trafnie natomiast wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że rozpoznawanie przez Sąd Najwyższy środków zaskarżenia innych niż kasacja, ma charakter wyjątkowy i wymaga wyraźnego przepisu kompetencyjnego, a nie ma przecież regulacji, która ustanawiałby właściwość Sądu Najwyższego do badania zasadności każdego zarządzenia o odmowie przyjęcia zażalenia (por. np. postanowienia SN: z dnia 26 września 2011 r., II KZ 41/11, LEX nr 9605339; z dnia 30 lipca 2014 r., IV KZ 40/14, LEX nr 1494023; z dnia 25 września 2014 r., III KZ 45/14, LEX nr 1551521). Sąd Najwyższy staje się sądem odwoławczym tylko wtedy, gdy wyraźnie przepis określa jego pozycję jako organu rozpoznającego środek odwoławczy. Taką regulacją jest np. przepis art. 530 § 3 k.p.k. w postępowaniu okołokasacyjnym, zaś w postępowaniu wznowieniowym art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 k.p.k., czy też art. 545 § 3 *in fine* k.p.k. W odniesieniu do Sądu Najwyższego pamiętać jednak należy, że ustawodawca zdecydował, iż na postanowienie oddalające wniosek o wznowienie postępowania lub pozostawiające go bez rozpoznania, jeśli wydał go właśnie Sąd Najwyższy (lub Sąd Apelacyjny), nie przysługuje zażalenie (art. 547 § 1 k.p.k.). Także od wyroku wydanego przez Sąd Najwyższy w trybie art. 547 § 3 k.p.k. środek odwoławczy nie przysługuje (art. 547 § 4 k.p.k.). W adnotacji znajdującej się na odwrocie zarządzenia z dnia 19 kwietnia 2018 r. znalazło się pouczenie o treści art. 429 § 2 k.p.k. i możliwości złożenia zażalenia do Sądu Najwyższego. Trzeba wobec tego odnieść się i do tego przepisu.

Oczywiście, w przepisie art. 545 § 1 k.p.k. znajduje się odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 429 k.p.k., ale w tej samej jednostce jest także odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisu art. 530 k.p.k. Odesłanie do art. 429 k.p.k. i do art. 530 k.p.k. ma przy tym charakter globalny, co oznacza, że

zastosowanie znajdują wszystkie paragrafy tych artykułów (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 16.03.2000 r., I KZP 3/00, OSNKW 2000, nr 3 - 4, poz. 20). W tym układzie trzeba stwierdzić, że chodzi w tych przepisach o stosowanie, w zakresie kontroli zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania, dwóch rozmaitych trybów postępowania. Tryb określony w art. 429 k.p.k. znajduje zastosowanie wówczas, gdy sądem właściwym do wznowienia postępowania jest sąd okręgowy, zaś tryb określony w art. 530 k.p.k. stosowany być powinien wówczas, gdy sądem właściwym do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania jest sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy (por. uzasadnienie uchwały I KZP 3/00). Jeżeli zatem sądem właściwym do wznowienia postępowania byłby sąd okręgowy, to prezes tego sądu (przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia) dokonujący kontroli w obszarze wyznaczonym art. 429 k.p.k. (złożenie wniosku w terminie, osoba uprawniona do złożenia wniosku, kwestia uzupełnienia braków formalnych wniosku) i stwierdzając niedopuszczalność wniosku, wydaje zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania (art. 429 k.p.k.), a na to zarządzenie zażalenie przysługuje do sądu apelacyjnego, zgodnie z treścią art. 429 § 2 w zw. z art. 466 § 2 – por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. III, 2007, s. 340-341). Przepisy art. 530 § 2 i 3 k.p.k. powinny być stosowane natomiast wtedy, gdy sądem właściwym do rozpoznania zażalenia na odmowę przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania jest Sąd Najwyższy, a zatem, gdy sądem właściwym do wznowienia postępowania jest Sąd Najwyższy, jak i wówczas, gdy sądem tym jest sąd apelacyjny. Sąd Apelacyjny zażalenie na zarządzenie wydane na podstawie art. 429 § 1 przez przewodniczącego wydziału sądu okręgowego rozpoznaje w składzie – co do zasady - jednego sędziego (art. 30 § 2 k.p.k.), zaś Sąd Najwyższy zawsze orzeka w składzie jednego sędziego (art. 530 § 3 k.p.k.). Jak już wskazano powyżej, uwagę tę poczyniono dlatego, że wskazano na przepis art. 429 § 2 k.p.k. w treści pouczenia w zarządzeniu z dnia 19 kwietnia 2018 r., chociaż przecież zarządzeniem tym nie odmówiono przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania (wówczas trzeba było za podstawę prawną wskazać art. 530 § 3 k.p.k.). Przywołanie przepisu art. 429 § 2 k.p.k. było wobec tego nieuprawnione i przepis

ten nie mógł kreować właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznania takiego zażalenia.

Podkreślić należy również, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest już ugruntowany pogląd, że skoro na postanowienie wydane trybie art. 547 § 1 k.p.k. przez sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy nie przysługuje zażalenie, to nie przysługuje zażalenie także na rozstrzygnięcie o kosztach tego postępowania, zawarte w treści takiego postanowienia (por. postanowienia SN: z dnia 25 listopada 2009 r., III KZ 74/09, LEX nr 553901; z dnia 5 listopada 2010 r., III KZ 86/10, LEX nr 844472; odmiennie i nietrafnie - postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2010 r., III KZ 88/09, LEX nr 843582). Co istotne, w treści uzasadnienia postanowień w sprawach III KZ 74/09 i III KZ 86/10 prawidłowo wskazano, że na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania wznowieniowego wydane na podstawie art. 547 § 1 k.p.k. przez sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy zażalenie nie przysługuje również na podstawie art. 626 § 3 zd. pierwsze k.p.k., albowiem przepis ten zawiera formułę dopełniającą „jeżeli nie wniesiono apelacji”, co oznacza, iż zaskarżalność orzeczenia co do kosztów nie wchodzi w grę w odniesieniu do tych orzeczeń sądu, które z mocy wyraźnego przepisu są niezaskarżalne. Na ten aspekt unormowania zawartego w art. 626 § 3 k.p.k. nie zwrócił uwagi, prezentujący inny pogląd prawny, skład Sądu Najwyższego orzekający w sprawie III KZ 88/09 (LEX nr 843582). Skoro więc na postanowienie o kosztach zawarte w rozstrzygnięciu kończącym postępowanie wznowieniowe w sytuacji, gdy postanowienie takie wydał sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy, nie przysługuje zażalenie, to nie przysługuje zażalenie na podstawie art. 626 § 3 k.p.k. w odniesieniu do postanowienia, którym przyznano wynagrodzenie dla obrońcy z urzędu za sporządzenie opinii o braku podstaw do sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania – w toku tego postępowania przed tymi sądami, przed wydaniem zarządzenie o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania. Oczywiście jest przecież, że rozstrzygnięcie o przyznaniu wynagrodzenia dla obrońcy z urzędu za sporządzenie i podpisanie wniosku o wznowienie postępowania może być zawarte także w postanowieniu o oddaleniu tego wniosku. Inaczej podchodząc do tego zagadnienia należałoby przyjąć, że ten sam rodzaj orzeczenia (postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia za czynność ustanowionego z urzędu,

w toku postępowania wznowieniowego, obrońcy skazanego – za sporządzenie opinii lub wniosku o wznowienie postępowania) jest raz zaskarżalny (gdy postanowienie wydano w toku postępowania wznowieniowego przed jego zakończeniem), a raz nie podlega zaskarżeniu (gdy orzeczenie takie zamieszczono w postanowieniu o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania). Nie trzeba uzasadniać, że taki sposób wyłożenia zasad zaskarżania postanowień w tym przedmiocie nie może być akceptowany, albowiem prawo do wniesienia środka odwoławczego nie może zależeć od sposobu procedowania przez uprawniony sąd, a zatem od tego na jakim etapie zostanie wydane postanowienie.

Ostatnia kwestia, która musi zostać dostrzeżona, to sposób postąpienia w tej sytuacji procesowej z zażaleniem. Wskazano powyżej, że nie istnieje regulacja ustawowa, z której można było wyprowadzić wniosek, iż na postanowienie wydane przez sąd apelacyjny – jako sąd wznowieniowy – w przedmiocie przyznania wynagrodzenia za sporządzenie opinii przez wyznaczonego obrońcę z urzędu, przysługuje zażalenie. Podstawą taką nie mogą być przepisy art. 426 § 2 k.p.k., art. 626 § 3 k.p.k., jak i przepis art. 429 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k. Zażalenia to zostało jednak przyjęte i przekazane Sądowi Najwyższemu, zamiast pouczenia skazanego, że na zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia na postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia nie przysługuje środek odwoławczy. W takim układzie, skoro w ogóle nie przysługuje środek odwoławczy, to nie było potrzeby rozważania kwestii właściwości sądu do rozpoznania takiego zażalenia (art. 35 § 1 k.p.k.), a konieczne było „zamknięcie” trybu zażaleniowego, niezasadnie wszczętego, postanowieniem o pozostawieniu zażalenia bez rozpoznania. Kwestia właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznania określonego środka odwoławczego jawiła się natomiast jako kluczowa wówczas, gdy Sąd Najwyższy dostrzegał istnienie takiego środka odwoławczego a kwestionował jedynie swoją właściwość (por. np. postanowienia SN: z dnia 26 września 2011 r., II KZ 41/11, LEX nr 960539; z dnia 12 lipca 2017 r., III KZ 28/17, OSNKW 2017, nr 12, poz. 7; z dnia 19 lipca 2017 r., V KZ 29/17, OSNKW 2017, nr 9, poz. 58; chodziło np. o kwestię zwolnienia od opłaty od wznowienia postępowania – III KZ 28/17).

Stanowiska w tej kwestii nie zmienia okoliczność, że skarżącego mylnie pouczano o tym, że zażalenie przysługuje. Zgodnie jednak z utrwalonym

w orzecznictwie poglądem, nawet mylne pouczenie o przysługującym uczestnikowi środka odwoławczym nie powoduje przyznania mu takiego uprawnienia, jeżeli w rzeczywistości mu ono nie przysługuje (por. postanowienie SN z dnia 26 lutego 1999 r., V KZ 12/99, LEX nr 37415). Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.

kc